

“Ω πανύμνητε Μήτερ”: Ο Ακάθιστος Ύμνος, μια ποιητική βυζαντινή ικεσία προς τη Μητέρα του Θεού

/ [Επικαιρότητα](#)

Με τον Ακάθιστο Ύμνο ολοκληρώνεται σήμερα η ιδιαίτερη τιμή την οποία αποδίδει η Εκκλησία την περίοδο της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής προς την Μητέρα του Κυρίου μας, την Υπεραγία Θεοτόκο.

Σε όλους τους ναούς θα διαβαστούν απόψε οι 24 οίκοι από τους οποίους αποτελείται ο Ακάθιστος Ύμνος. Θεωρείται ως ένα αριστούργημα της βυζαντινής υμνογραφίας, η γλώσσα του είναι σοβαρή και ποιητική και είναι εμπλουτισμένος από κοσμητικά επίθετα και πολλά σχήματα λόγου (αντιθέσεις, μεταφορές, κλπ). Το θέμα του είναι η εξύμνηση της ενανθρώπισης του Θεού μέσω της Θεοτόκου, πράγμα που γίνεται με πολλές εκφράσεις χαράς και αγαλλίασης, οι οποίες του

προσδίδουν θριαμβευτικό τόνο.

Ο ύμνος αυτός προς την Υπεραγία Θεοτόκο γράφτηκε σε περιόδους ταραχών και δοκιμασιών για το Βυζάντιο. Πολλές φορές οι βάρβαροι θέλησαν να πολιορκήσουν την Βασιλίδα των Πόλεων, όμως οι ικεσίες του λαού προς την Μητέρα του Θεού το απέτρεψαν.

Έκτοτε οι κίνδυνοι και οι δοκιμασίες όχι μόνο για το Γένος των Ορθοδόξων, αλλά και για όλο τον κόσμο, δεν έπαψαν. Πόλεμοι και φυσικές καταστροφές δοκιμάζουν στις ημέρες μας τον πλανήτη. Οι ικεσίες προς την Υπέρμαχο Στρατηγό για την απαλλαγή από τα δεινά της εποχής μας είναι το αίτημα εκατομμυρίων πιστών οι οποίοι κλίνοντας το γόναυ θα ανακράξουν:

*Ὡ πανύμνητε Μῆτερ,
ἡ τεκοῦσα τὸν πάντων ἁγίων,
ἁγιώτατον Λόγον·
δεξαμένη γὰρ τὴν νῦν προσφοράν,
ἀπὸ πάσης ρῦσαι συμφορᾶς ἅπαντας,
καὶ τῆς μελλούσης λύτρωσαι κολάσεως,
τοὺς σοὶ βοῶντας·
Ἀλληλούια.*

Εισαγωγή στον Ακάθιστο Ύμνο

Για την ιστορία και τη δομή του Ακαθίστου Ύμνου ο Φιλολόγος - Συγγραφέας Μιχαήλ Κουτσός γράφει στο remptousia.gr:

Ο Ακάθιστος Ύμνος αποτελείται από το Κοντάκιο (Οι Χαιρετισμοί) και από έναν Κανόνα. Οι Χαιρετισμοί είναι το μόνο Κοντάκιο που έχει τόση ευρεία ανταπόκριση. Το Κοντάκιο αυτό έχει μερικές ιδιαιτερότητες. Αποτελείται από τροπάρια, που λέγονται «οίκοι» και σχηματίζουν αλφαβητική ακροστοιχίδα, δηλαδή κάθε τροπάριο- οίκος αρχίζει με ένα γράμμα της αλφαβήτα, επομένως πρόκειται για 24 τροπάρια - οίκους. Μια άλλη πάλι ιδιαιτερότητα είναι ότι έχουν ως εφύμνιο, δηλαδή τελειώνουν, άλλα τροπάρια με «Χαιρετισμούς» και άλλα με την λέξη «Αλληλούϊα». Στους οίκους - στροφές με μονούς αριθμούς Γαβριήλ, τους ποιμένες, Μάγους κλπ την απευθύνουν Χαιρετισμούς, ενώ στους οίκους - στροφές με ζυγούς αριθμούς εξιστορείται ο ερχομός του Κυρίου στα διάφορα στάδια της επί γης ζωής του. Όλα τα τροπάρια δεν ψέλνονται αλλά απαγγέλλονται εμμελώς, δηλαδή μουσικά.

Μαζί με το Κοντάκιο του Ακαθίστου Ύμνου ψέλνεται και ο Κανόνας του Ακαθίστου Ύμνου (ανοίξω το στόμα μου...) ο οποίος έχει οκτώ Ωδές και κάθε Ωδή έχει 4 έως 6 τροπάρια. Τα πρώτα τροπάρια των οκτώ Ωδών, που λέγονται ειρμοί, αποτελούν την Καταβασία του Ακαθίστου Ύμνου. Έτσι ενώ ο Κανόνας του Ακαθίστου Ύμνου ψέλνεται στις πέντε Παρασκευές της Μ. Τεσσαρακοστής, η Καταβασία του Ακαθίστου Ύμνου ψέλνεται πολλές φορές, σε διάφορες εκκλησιαστικές περιόδους.

Από ποιητικής και μελωδικής πλευράς ο Ακάθιστος Ύμνος θεωρείται ένας από τους ωραιότερους ύμνους της Ορθοδόξου Εκκλησίας και έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο για την Ορθοδοξία όσο και για το Έθνος. Θαυμάστηκε για την απaráμιλλη ποίησή του όχι μόνο από Χριστιανούς ορθοδόξους λαούς, αλλά και από άλλους λαούς και γι αυτό μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες τη Γερμανική, Γαλλική, Ιταλική, Ισπανική, Ρωσική, Ρουμανική, Αραβική κλπ.

Ο ύμνος αναφέρεται σε όλο το μυστήριο της ενανθρώπησης του Χριστού, στο οποίο βασικός παράγοντας είναι η Θεοτόκος, γι αυτό και όλοι οι χαιρετισμοί αφορούν αποκλειστικά την εξύμνηση της Θεοτόκου.

Ως προς το περιεχόμενο:

Το πρώτο μέρος (Α-Μ) ιστορικό – διηγηματικό,

Στην Α´ «Στάση» (οίκοι Α-Ζ) ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου.

Στην Β´ «Στάση» (οίκοι Η-Μ) η γέννηση του Κυρίου, η φυγή την Αίγυπτο και τελειώνει με την «Υπαπαντή του Κυρίου».

Το δεύτερο μέρος (Ν-Ω) είναι θεολογικό – δογματικό.

Στην Γ´ «Στάση» (οίκοι Ν-Σ) η ενσάρκωση του Ιησού.

Στην Δ´ «Στάση» (οίκοι Τ-Ω) η εξύμνηση της Θεοτόκου

Ο ποιητής του Ύμνου είναι ανώνυμος και άγνωστος. Κυριαρχεί η άποψη ότι είναι ο Ρωμανός ο Μελωδός, ο οποίος θεωρείται και ο κατεξοχήν υμνητής της Θεοτόκου.

Ο Κανόνας του Ακαθίστου Ύμνου πιθανό να είναι έργο δύο ποιητών α) του Ιωάννου Δαμασκηνού και β) του Ιωσήφ του Υμνογράφου

Ο Ακάθιστος ύμνος χαρακτηρίζεται ως ένα αριστούργημα της βυζαντινής υμνογραφίας, γραμμένο πάνω στους κανόνες της ομοτονίας, δηλαδή να τονίζονται οι λέξεις στην ίδια συλλαβή, ισοσυλλαβίας, να έχουν ίσες συλλαβές, και μερικώς της ομοιοκαταληξίας, να έχουν την ίδια κατάληξη. Η γλώσσα του ύμνου είναι σοβαρή και ρέουσα, γεμάτη από καλολογικά στοιχεία και πολλά σχήματα λόγου.

Η ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου είναι ενσωματωμένη μέσα στην ακολουθία του Μικρού Αποδείπνου και τελειώνει με το ωραίο ανάγνωσμα «Ο εν παντί καιρώ και πάση ώρα...», καθώς και με δυο πολύ δημοφιλείς ευχές, μια προς την Υπεραγία Θεοτόκο το «Άσπλε, αμόλυντα, άχραντε...» και μια προς τον Δεσπότη Χριστό το «Και δος ημιν Δέσποτα προς ύπνον απιούσιν ...» και κλείνει με το ωραίο τροπάριο «Την Ωραιότητα της παρθενίας σου...».

Ο Ακάθιστος Ύμνος δείχνει τη βαθιά πίστη των προγόνων μας στο Θεό και την Πατρίδα μας, μια πίστη που φανερώνει ότι τα υψηλά ιδανικά και οι αξίες, θρησκευτικές και εθνικές, συνυπήρχαν και στο λαό.

Ο Ακάθιστος Ύμνος αποτέλεσε πρότυπο πολλών καλλιτεχνικών δημιουργιών, όπως του «Άξιον Εστί» του Ελύτη.

